

Iñaki Revesado

Fa ara quatre o cinc anys es va estrenar, precedida d'excel·lents crítiques en els festivals on es va exhibir i també de certa controvèrsia per la duresa del seu argument, *Funny Games*, pel·lícula que va donar a conèixer el nom d'un cineasta amb lletres majúscules: Michael Haneke, un realitzador alemany, nacionalitzat austriac, de qui només s'havien pogut veure, fins aleshores, un treball peculiar però de qualitat inferior com era *Benny's video*.

També ara, abans de l'estrena de *La pianista* les bones crítiques, els premis a Cannes i novament la controvèrsia davant una història d'extrema duresa, han acompanyat aquest nou film de qui ja podem considerar el cineasta que té més capacitat per reflectir històries sense concessions, no aptes per a estòmacs sensibles.

Tant *Funny Games* com *La pianista* són obres molt recomanables per a qualsevol que estigui interessat en el poder del llenguatge cinematogràfic, films excel·lents que, en canvi, hom es cuidaria molt de recomanar als amics, ja que si normalment el bon cinema serveix, abans que tot, per gaudir-ne i passar-hi una bona estona, amb els treballs de Haneke el que està garantit precisament és tot el contrari, de gaudir res de res, més bé garanteix dues hores de patiment i angoixa, encara

que també de bon cinema.

Desconec el treball que ha realitzat entre aquestes dues obres, *Code Inconnu*, ja que més que la curiositat que em despertava un film que considerava de visionat imprescindible, en el moment de la seva estrena va poder més una mena de sentit comú, de força autoprotectora que em dissuadí de veure una pel·lícula que també prometia un desassossec fred i implacable, sens dubte darrere aquesta decisió s'amagava la inquietant i profunda empremta que em deixà *Funny Games*.

Els trets argumentats de *Funny Games* eren ben senzills. Un matrimoni i el seu fill van a passar el cap de setmana a la casa que tenen a la vora d'un llac tranquil. La casa, ubicada en un entorn bucòlic, es converteix en un parany del qual els serà impossible sortir-ne després de l'aparició de dos joves d'aspecte encantador, però que en realitat són dos assassins sense escrúpols. La crueltat dels visitants no tindrà límit i les seves víctimes es veuran obligades a passar tot tipus d'humiliacions i patiments abans de ser gratificats amb el tret de gràcia que els alliberi de la tortura i el dolor. On es trobava el mèrit de Haneke? En principi, amb aquests trets argumentats, sembla que simplement ens trobam davant les malèfiques accions de dos psicòpates que freqüenten les pel·lí-

cules de terror d'adolescents americans. Doncs no. El que fa que *Funny Games* sigui una obra imprescindible i gairebé ja una pel·lícula de culte és que tot l'ambient d'angoixa, de veritable por, l'aconsegueix sense mostrar ni una gota de sang i en què els psicòpates són, a més, dos joves aparentment normals que semblen fer el que fan només per divertir-se. No hi ha darrere ells cap passat que els turmenti, no provenen d'entorns socials complicats, simplement semblen jugar a allò que més els agrada: matar després d'haver sotmès les seves víctimes a tot un seguit de tortures més psicològiques que físiques, de la mateixa manera que altres joves es diverteixen fent carreres de motos, anant d'excursió a la muntanya o gaudint d'una bona pel·lícula.

Erika Kohut, la pianista a qui dona vida de forma magistral Isabelle Huppert, té moltes coses en comú amb els dos assassins de *Funny Games*, ja que es tracta d'una persona que fa tot el possible per complicar la vida de les persones que l'envolten, encara que la seva maldat no assoleix els extrems esgarrifants dels dos joves psicòpates. No obstant, a *La pianista*, Haneke deixa intuir, encara que d'una manera no massa evident, les raons que han conduït el seu personatge a prendre les actituds vitals que manté. Molt s'ha dit del fort i desagradable contingut

Però es veu que en Erika s'ha desenvolupat un esperit de rebel·lia, que es manifesta també contra la mare, amb qui arriba fins i tot a pegar-se, però que no li ha donat la força suficient per rompre amb el vincle maternal i emprendre el vol.

sexual del film, però això (a més d'un reclam comercial segur) no és més que una de les estrofolàries maneres amb què el personatge d'Erika construeix la seva vida. Perquè, si és ben ver que la disfunció en el terreny sexual es mostra en la recerca d'unes experiències masoquistes, la fredor i la duresa presideixen la resta de relacions de la professora de piano, amb la seva mare, amb els seus alumnes i amb els seus companys professors. Així ho demostren les contínues bregues amb la mare, la mala jugada que li fa a una de les seves alumnes en introduir un tassó trencat a la butxaca del seu abric, o retraient a un alumne adolescent que s'aturi en els quioscos a mirar revistes pornogràfiques, quan ella és una assídua dels *sex-shops*. Però el terrible problema d'Erika és que aquestes formes desagradables, lluny de donar-li satisfacció o de fer-li una persona feliç, no són més que una continuïtat de les actituds que té amb ella mateixa. Fa mal als altres, però també es fa mal a ella. Mals físics, com fer-se talls en el sexe amb una fulla d'aïtar, i mals psicològics, com destrossar la possibilitat de ser feliç fent tot el possible per truncar una relació amorosa amb un jove plantós per qui evidentment se sent atreta, obligant-lo a humiliacions sexuals (com a mínim a jocs no desitjats, estic pensant ara en la impossible i tortuosa masturbació en els banys del conservatori) i a comportar-se com un botxí, quan el que ell desitja realment és estimar-la i gaudir del sexe joiós, sense mals, simplement fer-li l'amor. Dèiem abans que Haneke deixa entreveure les raons que han conduït la pianista a dur aquest tipus de vida. La figura d'una mare autoritària i exigent amb la seva filla, amb la intenció de formar un prodigi de pianista es pot entreveure com a possible causa. Però es veu que en Erika s'ha de-

desenvolupat un esperit de rebel·lia, que es manifesta també contra la mare, amb qui arriba fins i tot a pegar-se, però que no li ha donat la força suficient per rompre amb el vincle maternal i emprendre el vol. I quan aquesta actitud es manté passats els 40 anys no hem de cercar més culpables: Erika acaba sent producte de si mateixa, i s'acomoda, perquè li agrada, en el seu personatge de monstre malèfic. Podríem dir que és dolenta perquè les circumstàncies així l'han creada, però es manté en aquesta dolentia perquè

hi gaudeix. Erika esdevé finalment en la representació del mal sense motius, del mal gratuït, en definitiva, del mal perquè sí.

I tot això duit a terme per la màestra de Haneke, qui ha escrit el seu personatge, donant-li tants de matisos que malgrat els seus excessos resulta totalment creïble, tant en la seva maldat com en la seva "humanitat". Credibilitat a què no és aliena la perfecta recreació d'una Isabelle Huppert que s'ha ficat de ple dins la pell de la pianista. La resta del repartiment també està a l'alçada de la protagonista, sobre tot Annie Girardot, qui broda el seu personatge de mare protectora i un poc massa afeccionada a l'alcohol, i un Benoît Magimel que omple de detalls el jove enamorat i desconcertat pels terribles excessos i les insuperables proves que l'amor li exigeix. Film excel·lent, en definitiva, encara que no apte per a sensibilitats exaltades, que fa de Michael Haneke, pel conjunt de la seva obra, el mestre del desassossec. ■

